

Előszó

Az Olvasó bocsánatáért kell esedeznem azért a merész gondolatért, hogy az Ószövetség kutatásának történetét ilyen rövid formában tárom elő. Úgy érzem azonban, ha nem így tettem volna, még nagyobb szükségem lenne az Olvasó bocsánatára! Nyilvánvaló, hogy ilyen hatalmas anyag áttekintésekor kötetek megírására is alkalma nyílna a szerzőnek; ám ez esetben eredeti célunknak aligha felelnék meg, ami éppenséggel abban áll, hogy kezdő szakemberek kedvét fölkeltjük régebbi idők vizsgálata iránt is – mennyi ismétlődő gondolat van a kutatástörténetben! Az érdeklődés fölkeltése, ill. gyorssegély a hatalmas anyag áttekintésében – ez jelen kis írásunk célja, s ez indokolja az Ószövetség *regénye* címet is.

A cím még egy fontos gondolatot juttat kifejezésre: azt a szükségszerű szubjektivitást, ami egy kutatástörténet megírásakor elkerülhetetlen.¹ Mondhatnánk úgy is, hogy az anyag megválogatásában és súlypontosításában a szerző mindig saját történetét is megírja: mi volt számára fontos, mi volt számára nagy felismerés vagy nagy tévedés, ill. mi elhanyagolható az évszázados tudományos munkák során. Itt nem lehet, és nem is kell eltagadni, hogy a szerző elkötelezett protestáns írásmagyarázó – lehet, hogy egy római-katolikus vagy egy zsidó szerző ugyanazt a történetet

¹ Különösen fájdalmas döntés volt a héber nyelv kutatástörténetéről való lemondás. Ez ui. időben is (de témában is) oly mértékben megnövelte volna anyagunkat, hogy munkánk parttalanná vált volna. A magyar Olvasót részben (de csak részben) kárpótolja ezért a hiányért L. McFall könyve: *A héber igerendszer rejtelsei*, ford. Fekete Csaba, Debrecen, 1989.

egészen más módon tárta volna elő.² Ha valakinek tehát hiányérzete támad, úgy ezt érezze meghívásnak: jelen kísérletünk értéke növekednék, ha nem-protestáns szerző is hasonló munkát adna kezünkbe! Bárhogy legyen is: kívánatos, hogy minél több rokon tudomány megírja a maga történetét.

Régebbi kutatástörténeti munkákkal összevetve föltűnhet a figyelmes Olvasónak, hogy – természetsszerűleg és helyesen – mindenki lényegesen nagyobb figyelmet szentelt a közelmúlt kutatásának, mint jelen kis kötetünk. Ha ebben más kutatástörténetet nem követtünk, annak egyszerű oka van: talán soha nem volt ennyire bizonytalan a *jövő* kutatásának alakulása, talán soha nem voltak ennyire megkérdőjelezve a kutatás alapvető modelljei, talán soha nem tűnt távolabbinak egy lehetséges konszenzus, mint éppen ma. A hiányt pótolni igyekszik az a függelék, amely körkép a jelen kutatókról – ám az is igaz, hogy épp erre a körképre nézve érvényes mindaz, amit feljebb a szubjektivitásról írtam. Hangsúlyozni kívánom, hogy a körkép nem fontossági sorrend, hanem nagyban függ attól, hogy kiknek a munkáit ismeri legjobban a szerző. A helyes használathoz azonban föltétlenül szükséges még egy megjegyzés: célunk az volt, hogy ha egy új szerzővel találkozik az Olvasó, akkor be tudja határolni, hogy mely iskolából származik a szerző, milyen jellegű a könyv kiadója, s milyen eddigi kutatásokhoz csatlakoznak a könyvben előtárt gondolatok. Határozottan az új ismeretek kiértékeléséhez *kívántunk* segítséget nyújtani, s *nem adatbázist* állítottunk össze.

Régebbi munkáink ismeretében talán némelyeknek feltűnik, hogy egy jelentős módszeren változtattunk:

² Lehet, de nem biztos. Ha valaki L.A. Schökel kutatástörténetét olvasja, úgy rádöbbenhet a különbségekre, ha viszont J. Coppens áttekintését vizsgálja meg, úgy lényeges eltérést jelen kísérletünkhöz képest nem láthat. Vö. a könyv végén szereplő bibliográfiát!

régebben nem szívesen idéztünk olyan szerzőt, akinek munkája Magyarországon nem volt elérhető – ez olybá tűnhetett volna némelyeknek, hogy a tudományos kontroll alól akarjuk kivonni magunkat. Jelen esetünkben azonban ez az út járhatatlannak bizonyult, tekintettel sok olyan kutatástörténeti munkára, amelyek beszerzése hazánkban „luxus-beruházásnak” minősült volna. Itt mondok köszönetet a Berni Egyetem Hittudományi Karának, személy szerint pedig Walter Dietrich professzornak a szükséges adatok rendelkezésre bocsátásáért. Egeresi László Sándor kollégámnak köszönöm, hogy adatbázisával segített. Feleségem ennél a könyvnél egy kicsivel többet szenvedett, mint átlagosan; megértése és támogatása nélkül nem tudnék dolgozni. Köszönöm a L'Harmattan kiadó érdeklődését munkám iránt, valamint Xeravits Géza sok munkáját a kiadásban. Kőszeghy Miklósnak pedig immár hagyományosan nyilvánítok köszönetet ismételten megnyilvánuló segítségéért.

2010 augusztusában

K.I.